

EDUKACJA PRZEZ ZABAWĘ

Analiza zapisów Podstawy Programowej Edukacji Wczesnoszkolnej potwierdza, że nauka przez zabawę ma swoje uzasadnienie w kształceniu dzieci młodszych. W zabawie dziecko może rozwijać predyspozycje i zdolności poznawcze¹ umożliwiające mu rozumienie otaczającego świata, doskonalić procesy wielozmysłowego poznawania, ale także rozwijać takie cechy osobowości, które będą konieczne do aktywnego i etycznego funkcjonowania w życiu społecznym.

Zabawa zapewnia dziecku bezpieczne i przyjazne warunki do uczenia się w trakcie i poprzez zabawę. W zabawach edukacyjnych z powodzeniem można korelować treści nauczania z różnych edukacji, a co najważniejsze w zabawie odzwierciedla się sens kształcenia zintegrowanego, budującego w umyśle dziecka całościowy obraz świata. Zabawy dydaktyczne, które organizuje nauczyciel dostosowując je do możliwości psychofizycznych dzieci, zachęcają dzieci do wysiłku intelektualnego, ćwiczą funkcje umysłowe, rozwijają predyspozycje i uzdolnienia. Równocześnie wyrabiają dyscyplinę i wytrwałość, uczą postępowania zgodnego z przyjętymi zasadami i regułami oraz pobudzają do wyrażania swoich myśli, emocji i uczuć². Poprzez zabawę dziecko przeżywa emocje i uczy się nad nimi panować, zaspokaja ona jego potrzeby i pragnienia w przyjemny sposób. Im zabawy są różnorodniejsze i bogatsze w treść, tym korzystniej oddziałują na całą osobowość dziecka. Zabawa pozwala poznać świat poprzez naśladowanie, próbowanie, eksplorowanie i konstruowanie³ – dziecko postawione w roli badacza⁴ otaczającego świata ma satysfakcję i zadowolenie z obserwowania i eksperymentowania, przez co uczy się przewidywania skutków, kierowania swoimi czynnościami, wykorzystuje rekwizyty, symbole, przedmioty nadając im konkretne funkcje.

W zabawie integrują się procesy kształcenia i wychowania, dlatego pełni ona funkcję stymulującą i wspomagającą aktywność intelektualną, ruchową, emocjonalną, moralną i społeczną. Kontakty interpersonalne w zabawie przyczyniają się do przyswajania norm społeczno-moralnych, uczą zgodnego współdziałania i współpracy w sytuacjach praktycznych i zadaniowych, dlatego walory edukacji z wykorzystaniem pedagogiki zabawy trudno przecenić, szczególnie w klasie I, do której uczęszczają także dzieci 6-letnie.

W przykładowych opisach zabaw dla dzieci z klasy I zaplanowano różne moduły, wśród nich zabawy z chustą animacyjną, linię czasu, wspólne rysowanie, stacje zadaniowe i grupy zadaniowe. Oprócz tego mapę mentalną⁵ i zabawy z wykorzystaniem dramy⁶.

Warto także podkreślić, że zabawa może być pomocna nauczycielowi w diagnozowaniu potrzeb dzieci, ich predyspozycji i zdolności. W zabawie bowiem dziecko odzwierciedla swoją wiedzę o świecie, łączy w niej także elementy fantazji, wyobraźni i realizmu, dając tym samym wgląd w procesy poznawcze i myślowe dziecka.

1 I. Czaja-Chudyba, *Jak rozwijać zdolności dziecka?*, WSiP, Warszawa 2009.

2 Z. Bogdanowicz, *Zabawy dydaktyczne dla przedszkoli, materiały dla nauczycieli*, WSiP, Warszawa 2007, s. 14.

3 E. Hurlock, *Rozwój dziecka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1985, s. 10.

4 B. Muchacka, *Zabawy badawcze dzieci w przedszkolu*, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków 1992.

5 M. Jąder, *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2009, s. 96-97;

B. Kubiczek, *Metody aktywizujące. Jak nauczyć uczniów uczenia się*, Wydawnictwo NOWIK, Opole 2009, s. 87-88.

6 M. A. Szymańska, *Drama w nauczaniu początkowym*, Wydawnictwo Juka, Łódź 1996.

Zabawa należy do podstawowej aktywności dzieci w wieku przedszkolnym, ale w młodszym wieku szkolnym dzieci nadal lubią się bawić, chociaż z biegiem lat przestaje ona być dominującą formą ich aktywności. Tematyka zabaw i ich charakter zmieniają się – dzieci szkolne ukierunkowują zabawę na cel, interesują się jej rezultatem i wynikiem. Tę zasadniczą zmianę rozwojową z powodzeniem mogą wykorzystywać nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej wprowadzając w toku zajęć zintegrowanych zabawy edukacyjne. Uatrakcyjnią one zajęcia szkolne i rozbudzą zainteresowanie tematyką nauczania. Udział uczniów w zabawach dydaktycznych, ich aktywne zaangażowanie i przeżywanie to nabywanie, pogłębianie i utrwalanie wiedzy oraz umiejętności zgodnie z różnymi drogami i strategiami nauczania, które przekładają się na wyższe osiągnięcia i efekty edukacyjne uczniów, dlatego na I etapie szkoły podstawowej warto wykorzystywać zabawy w procesie dydaktyczno-wychowawczym⁷.

---

⁷ Z. Załona, *Teoretyczne rozważania o zabawie dzieci młodszych*, [w:] Z. Załona (red.), *O dziecięcej zabawie i zabawach*, Wydawnictwo Naukowe PWSZ, Nowy Sącz 2012, s. 13.

Moduł: Metoda pedagogiki zabawy – zabawy z chustą animacyjną

Cele ogólne:

- rozwijanie predyspozycji i zdolności poznawczych
- rozwijanie ciekawości w poznawaniu otaczającego świata
- rozwijanie cech osobowości koniecznych do aktywnego i etycznego uczestnictwa w życiu społecznym
- poznanie różnych sposobów komunikowania się (werbalne i niewerbalne)
- rozwijanie predyspozycji w zakresie wypowiadania się
- rozwijanie umiejętności współpracy z grupą
- rozwijanie umiejętności wspólnej i zgodnej zabawy
- wdrażanie do uważnego słuchania wypowiedzi rówieśników i dorosłych
- poznawanie siebie – swoje mocne strony

Cele operacyjne:

Uczeń:

- słucha z uwagą wypowiedzi rówieśników i dorosłych
- współpracuje z innymi w zabawie
- w sposób komunikatywny przekazuje swoje pomysły i potrzeby
- zadaje pytania i odpowiada na nie
- chętnie bierze udział w zabawach z udziałem rekwizytu (symbolu)
- poznaje wiadomości i umiejętności z zakresu wielu edukacji
- jest zmotywowany do zabaw muzyczno-ruchowych (słucha muzyki, zwraca uwagę na jej tempo i dynamikę; doskonali sprawność ruchową)

Temat:

Wyprawa na Kolorową Wyspę – Zabawy z chustą animacyjną

Lp.	Nazwa zabawy	Opis zabawy	
		6-latek	7-latek
1.	„Powitanie”	Uczniowie stoją przy chuście, każdy trzyma za jeden/dwa uchwyty. Każdy po kolei wykonuje jeden przysiad mówiąc dowolną nazwę ulubionego koloru, np. Ania: lubię kolor niebieski.	Chusta leży złożona w luźny sposób na środku miejsca do zabawy. Uczestnicy podchodzą pojedynczo, mówią swoje kolorowe imię (wymyślone) i rozkładają jednym ruchem fragment chusty. Staramy się, aby każdy mógł rozłożyć choć małą jej część. Prowadzący wita wszystkich uczestników zebranych przy chuście. Dzieci poprzez wachlowanie chustą witają się wzajemnie. Chętnie mówią sylabami swoje nowe (wymyślone) imię lub pseudonim. Grupa powtarza mówiąc: „Witamy Czer – wo – ne – go”.
2.	„Pakowanie”	Uczestnicy wymieniają, co by chcieli zabrać w swoją wymarzoną podróż na Kolorową Wyspę. Osoba, która wymieni daną rzecz przebiega pod chustą zmieniając swoje miejsce.	Uczestnicy w rytm muzyki przemieszczają się wokół chusty położonej na podłodze. Gdy muzyka milknie, uczniowie zatrzymują się i wymieniają, co chcieliby zabrać w podróż. Wszyscy odzwierciedlają ruchem ciała i gestami rąk, co pakują, gdzie pakują i jak pakują przygotowując się do podróży.
3.	„Kolorowe rzeczy”	Uczniowie trzymając chustę w rękach wymieniają rzeczy w kolorze adekwatnym do koloru części chusty, przy której teraz stoją, np. „zapakuję czerwony kapelusz”. Dziecko po wymienieniu danego przedmiotu puszcza chustę i przechodzi po niej w inne wolne miejsce.	
4.	„Podróż”	Uczniowie w rytm muzyki poruszają się wokół chusty naśladując: - lot samolotem, - płynięcie motorówką, - jazdę na rowerze. Przy zmianie środka lokomocji powinna być również zmiana tempa i dynamiki muzyki.	W rytm muzyki poruszamy się: <i>Latającym naleśnikiem</i> – chusta uniesiona, przemieszczamy się w różnym kierunku w sali. <i>Latającym dywanem</i> – składamy chustę, formułujemy ją na kształt prostokąta. Siadamy na niej i w rytm muzyki naśladujemy lot na dywanie. <i>Okrągłą tratwę</i> – siadamy na chuście i naśladujemy płynięcie tratwą w rytm muzyki.

Lp.	Nazwa zabawy	Opis zabawy	
		6-latek	7-latek
5.	„Taniec na wyspie”	<p>Uczestnicy leżą (na plecach) na kolorowej chuście. Zamykają oczy i wyobrażają sobie, że wokół jest ocean, a oni leżą na ciepłym, żółtym piasku, wokół piękne kwiaty i drzewa. W tym ćwiczeniu pomocne jest nagranie odgłosów przyrody (szum wody, lasu).</p> <p>Unoszą prawą rękę – tańczą stopniowo: same palce, dłonie, całe ręce. Opuszczają rękę. Analogicznie podnoszą lewą rękę, a później dwie ręce razem.</p> <p>Unoszą prawą nogę – tańczy tylko stopa (praca stopy w stawie), cała noga (staw kolanowy). Analogicznie ćwiczy lewa noga, a później dwie nogi razem.</p>	<p>Spotkanie z przyrodą w rytmie muzyki.</p> <p><i>Tańczące kwiaty</i> – Uczniowie formują chustę w jeden duży kwiat. Każdy, kto dotknie zaczarowanego płatka (np. kolor czerwony) porusza się wokół chusty w rytm walca.</p> <p><i>Tańczący wąż</i> – chusta uformowana w kształt węża. Każdy trzyma jeden jej fragment – dzieci ustawione są jedno za drugim. Osoba pierwsza prowadzi, wskazując kierunek poruszania w rytm muzyki (np. rytm samby). Nowa fraza – osoba pierwsza biegnie na koniec węża – a druga przechodzi na miejsce osoby prowadzącej i prowadzi.</p>
6.	„Zwiedzamy”	<p>Uczniowie trzymają chustę za uchwyty, tworzą koło, z którym przemieszczają się wokół, delikatnie wachlując. Prowadzący wypowiada zdania, w których ukryte są kolory. Osoby, które trzymają część chusty właśnie w tym kolorze, przebiegają pod chustą w inne miejsce. Przykładowe zdania: „Zwiedzamy parki, w których przyroda mieni się wszystkimi odcieniami zieleni”; „Wysoko na drzewach siedzą kolorowe ptaki, które mają skrzydła w kolorze czerwonym, zielonym, różowym”; „W oddali widzimy błękitną wodę”; „Biegniemy po żółtym piasku... i wskazujemy po kostki do błękitnej wody”.</p>	
7.	„Prądy wodne”	<p>Nauczyciel mówi: „Uważajmy, aby prądy wodne nie zniosły nas na głęboką wodę, bo tam są różne niebezpieczeństwa”. Uczniowie falując chustą wymieniają, co może im się przydarzyć na głębokiej wodzie.</p>	<p>Uczestnicy zabawy chodzą wokół chusty trzymając ją za uchwyty, na hasło prądu, szarpią chustę w różne strony. Dla lepszego efektu można położyć na chuście kilka statków zrobionych z papieru. Na hasło – „cisza” – uczniowie naciągają chustę pokazując spokojną taflę wody.</p>
8.	„Powrót”	<p>Wracamy z podróży. Prowadzący proponuje podróż balonem. Wszyscy wchodzą pod chustę trzymając ją jednocześnie za uchwyty. Jedna osoba pokazuje twarz przez okienko chusty, wskazując tym samym kierunek przemieszczania się grupy „w balonie”.</p>	